

Vergaderjaar 2006–2007

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen

22 112

Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie

Nr. 746

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 23 april 2007

¹ Samenstelling:

Leden: Van Bommel (SP), Van der Staaij (SGP), Wilders (PVV), Van Baalen (VVD), voorzitter, Ormel (CDA), Ferrier (CDA), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Dezentjé-Hamming (VVD), Irrgang (SP), Kalma (PvdA), Schermers (CDA), Boekstijn (VVD), Jules Kortenhorst (CDA), Voorde-wind (ChristenUnie), Pechtold (D66), Ten Broeke (VVD), Peters (GroenLinks), Van Raak (SP), Gill'ard (PvdA) en Thieme (PvdD).
Plv. leden: De Wit (SP), Van der Vlies (SGP), Bosma (PVV), Van Miltenburg (VVD), Roland Kortenhorst (CDA), Hessels (CDA), Jasper van Dijk (SP), Van Hijum (CDA), Haverkamp (CDA), Neppéus (VVD), Lempens (SP), Besselink (PvdA), Çörüz (CDA), Griffith (VVD), Spies (CDA), Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie), Van der Ham (D66), Van Beek (VVD), Halsema (GroenLinks), Gesthuizen (SP), Ouwehand (PvdD), Leerdam (PvdA), Samsom (PvdA) en Vermeij (PvdA).

² Samenstelling:

Leden: Atsma (CDA), Van Bommel (SP), onder-voorzitter, Van der Staaij (SGP), Waalkens (PvdA), voorzitter, Van Baalen (VVD), Ormel (CDA), Wolfsen (PvdA), Spies (CDA), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Jan Jacob van Dijk (CDA), Dezentjé Hamming (VVD), Irrgang (SP), De Roon (PVV), Boekstijn (VVD), Pechtold (D66), Ten Broeke (VVD), Peters (GroenLinks), Gill'ard (PvdA), Jasper van Dijk (SP), Thieme (PvdD), Besselink (PvdA) en Wiegman-van Meppelen Scheppink (ChristenUnie).
Plv. leden: Çörüz (CDA), De Wit (SP), Van der Vlies (SGP), Heerts (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Haverkamp (CDA), Ferrier (CDA), Lempens (SP), Jules Kortenhorst (CDA), Jan de Vries (CDA), Teeven (VVD), Roemer (SP), Wilders (PVV), Nicolai (VVD), Van der Ham (D66), Van der Burg (VVD), Duyvendak (Groen-Links), Crone (PvdA), Van Leeuwen (SP), Ouwehand (PvdD), Voordewind (ChristenUnie) en Kuiken (PvdA).

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken¹ en de vaste commissie voor Europese Zaken² hebben op 29 maart 2007 overleg gevoerd met minister Verhagen van Buitenlandse Zaken en staatssecretaris Timmermans van Buitenlandse Zaken over:

- **het verslag Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 5 en 6 maart 2007 (21 501-02, nr. 732);**
- **de agenda Informele Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen (Gymnich) op vrijdag 30 en zaterdag 31 maart 2007 (21 501-02, nr. 736);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken van 2 februari 2007 inzake mededeling versterking van het Europees Nabuurschapsbeleid (22 112, nr. 490, fiche nr. 1);**
- **de brief van de staatssecretaris voor Europese Zaken d.d. 7 maart 2007 inzake mededeling ENB-partnerlanden (22 112, nr. 499, fiche nr. 1);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 22 februari 2007 houdende de reactie van de regering op het rapport «Time to talk – the case for diplomatic solutions on Iran» (21 501-02, nr. 730);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 28 maart 2007 inzake het nucleaire programma van Iran (30 800-V, nr. 76).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Ormel** (CDA) betreurt het dat de geannoteerde agenda voor de informele RAZEB van 16 en 17 april de leden twee dagen voor het overleg met de minister is toegezonden. Dat maakt de voorbereiding op dat overleg moeilijk. Wil de regering voortaan de agenda voor de RAZEB zonder annotatie direct naar de Kamer sturen en daarna zo snel als mogelijk de geannoteerde agenda? Op die manier zou de Kamer eerder kennis kunnen nemen van de onderwerpen die besproken worden en zal zij zich beter kunnen voorbereiden op het overleg met de minister. De heer Ormel wijst voorts op de mogelijkheden van het nabuurschapsbeleid van de EU. De regering zou moeten pleiten om bij dat beleid vooral

aandacht te besteden aan de handhaving van de mensenrechten. Ook de situatie in Rusland geeft aanleiding om de ontwikkelingen op dat gebied kritisch te volgen. De Euro-Mediterrane kan verder een instrument zijn voor de ontwikkeling van partnerlanden. Wordt daarbij gestreefd naar verdergaande economische samenwerking?

In het regeerakkoord wordt een nieuwe statusvorm genoemd voor landen die nog geen lid van de EU zijn. Zal het idee van dit zogenaamde paternariaat nader uitgewerkt worden? Voor welke landen wil de Nederlandse regering het gebruiken?

De heer Ormel is het eens met het standpunt van het kabinet dat de betrekkingen met Wit-Rusland pas genormaliseerd kunnen worden als de situatie van de mensenrechten daar significant verbetert. Een formeel actieplan voor dat land kan daarom nog niet aan de orde zijn en zeker kunnen de betrekkingen met Wit-Rusland niet worden genormaliseerd. Wil de Nederlandse regering zich inzetten voor een zeer kritisch beleid voor dat land?

Het Europees Parlement heeft bij motie aangegeven dat de aanbeveling van Arthisaari voor de toekomst van Kosovo het uitgangspunt moet zijn voor een VR-resolutie. Wat is de inzet van de Nederlandse regering op dit dossier?

Wil zij voor het aangaan van onderhandelingen met Servië over een stabilisatie- en associatieovereenkomst de voorwaarde stellen van bereidheid om samen te werken met het ICTY en om verdachten van oorlogsmisdaden in hechtenis te nemen?

Mevrouw **Van Gennip** (CDA) wil weten wat de opvatting van de Nederlandse regering is over de ontwikkelingen in het Midden-Oosten. Bij monde van Condoleezza Rice leveren de VS waarderende inspanningen om het vredesproces weer op gang te brengen en de Israëliische premier Olmert en de Palestijnse president Abbas doen moedige en bemoedigende stappen met hun voornemen om tweewekelijkse gesprekken te gaan voeren. In navolging van de Verenigde Staten zou thans voorzichtig gezocht kunnen worden naar contacten met de gematigde, onafhankelijke leden van de Palestijnse regering. Als de EU de VS op dit punt volgt, zullen de onafhankelijke ministers in de Palestijnse regering zich internationaal gesteund voelen en sterker staan in de discussies in hun regering. Voor het aangaan van betrekkingen met Hamas houdt de CDA-fractie vast aan de drie voorwaarden van het Kwartet: geweld afzweren, Israël erkennen en de internationale verdragen naleven. Van belang is echter dat het vredesproces weer op gang komt. Een constructieve houding van alle betrokken partners is daarbij nodig. Wil de minister voor deze inzet kiezen in het overleg met zijn collega's?

Het aanhouden van vijftien Britten door Iran heeft de spanning in de regio doen oplopen. Wat is de stand van zaken? Op welke manier zal Nederland de Britse overheid steunen?

Mevrouw Van Gennip vindt het zeer zorgelijk dat Iran niet heeft voldaan aan de VN-resolutie 1737. Zij steunt de aanvullende sancties die in resolutie 1747 worden genoemd en is blij met het feit dat de Veiligheidsraad unaniem voor deze resolutie heeft gestemd. Welke economische en diplomatieke middelen heeft de regering voor ogen als Iran zijn nucleaire programma niet zal stoppen en de samenwerking met de IAEA zal beperken? Wil het kabinet ter voorbereiding van het binnenkort te houden algemeen overleg over het Midden-Oosten de Kamer een brief te sturen, op grond waarvan een meer uitvoerige discussie over Iran kan worden gevoerd, bijvoorbeeld over de mensenrechten, de situatie van de minderheden, de politieke en economische hervormingen daar?

Mevrouw Van Gennip maakt zich ook zorgen vanwege de schending van de mensenrechten in Zimbabwe. De leider van de oppositie in dat land is opnieuw gearresteerd. Wat kan Nederland hetzij bilateraal, hetzij in Euro-

pees verband of via ngo's doen om het beleid van Mugabe aan de kaak te stellen?

In Rusland zijn Nederlandse journalisten gearresteerd. Dit is een teken aan de wand en wijst erop dat ook de mensenrechten in Rusland steeds slechter worden nageleefd. Wat is de opvatting van de minister?

De Belgische minister van Buitenlandse Zaken wil tijdens de RAZEB het duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen in Kongo aan de orde stellen. Wil Nederland het Belgische initiatief steunen en er mede voor zorgen dat het onderwerp ook op de agenda van de Wereldbank komt?

Mevrouw Van Gennip wijst ten slotte op het feit dat veel studenten uit Centraal-Azië in landen buiten Europa gaan studeren. Zou de minister het niet nuttig vinden om meer beurzen voor die studenten in de EU beschikbaar te stellen? Op die manier kan Europa meer invloed hebben op het denken van de toekomstige generatie in Centraal-Azië.

De heer **Van Bommel** (SP) sluit zich aan bij de vragen en opmerkingen van mevrouw Van Gennip over de situatie in Zimbabwe en Rusland. Met het advies van Arthisaari wordt voor Kosovo terecht meer onafhankelijkheid voorzien. Het is evenwel de vraag of die onafhankelijkheid daadwerkelijk gestalte zal krijgen. Er wordt voor Kosovo bijvoorbeeld gedacht aan een langjarig, internationaal toezicht, maar hoe reëel is die optie? Het toezicht zou de Europese Unie mogelijk de helft van de begroting voor buitenlandse zaken kosten. Wat is in dit licht de opvatting van de minister? Wacht hij met het innemen van een positie een besluit van de Veiligheidsraad af?

De heer Van Bommel betreurt het ontbreken van een beoordeling in de geannoteerde agenda van het voorstel van Saoedi Arabië voor het Midden-Oosten Vredesproces. Dat voorstel biedt uitzicht op vrede en regelt moeilijke onderwerpen, zoals de positie van de vluchtelingen en de erkenning van de Staat Israël. Wil de regering mondeling haar waardering voor dit voorstel kenbaar maken?

Het beleid van de VS, dat voorziet in contacten met gematigde leden van de Palestijnse regering, is een stap in de richting van volwaardig overleg met die regering, maar deze stap is niet genoeg. Hervatting van de hulp, ook van de kant van de Europese Unie, en steun voor de Palestijnse economie is nodig. Op die manier kan de dreiging van radicalisering bij de bevolking in de bezette gebieden worden voorkomen. Daarom moet ook druk op de Israëlische autoriteiten worden opgevoerd om de Palestijnse te goeden vrij te geven.

De media maken melding van het stationeren van Amerikaanse eenheden aan de grens van Iran. Tevens zou in de Perzische Golf de Amerikaanse marine haar vloot uitbreiden. In aanmerking moet worden genomen dat die vloot nu al groter is dan kort voor de inval in Irak. Dit wijst erop dat de Amerikanen een inval in Iran binnen afzienbare tijd serieus voorbereiden. Het is te betreuren dat de adviezen uit het rapport «Time to talk – the case for diplomatic solutions on Iran» niet worden opgevolgd. Ze voorzien in een pakket aan evenwichtige maatregelen die in plaats van militair geweld een diplomatieke uitweg bieden.

De heer **Blom** (PvdA) wil ook weten wat het kabinet vindt van het voorstel van Arthisaari voor de toekomst van Kosovo en of het vasthoudt aan de voorwaarde dat eerst de heer Mladic aan het Joegoslaviëtribunaal moet zijn uitgeleverd alvorens gesprekken tussen de EU en Servië over een overeenkomst kunnen worden gestart. Hij is het eens met de inzet van het kabinet op het punt van het nabuurschapsbeleid van de EU, maar meent dat dit beleid meer concrete doelstellingen zou moeten bevatten.

De heer **Van Dam** (PvdA) vindt dat de EU wegen moet zoeken voor het aangaan van een dialoog met de Palestijnse regering en op die manier moet trachten te bevorderen dat het vredesproces weer op gang komt. Er

is voor hem wel een verschil tussen contact met Hamas en contact met de Palestijnse regering. De Palestijnse regering is de democratische vertegenwoordiging van het Palestijnse volk en gelegitimeerd om contacten met andere autoriteiten aan te gaan. Rechtstreeks contact met Hamas is wat de PvdA betreft nog niet aan de orde. Voor het hervatten van de financiële steun moet eerst voldaan worden aan de zogenaamde Kwartetvoorwaarden: Israël erkennen, de vredesakkoorden naleven en het gebruik van geweld afzweren. De minister heeft echter aangegeven tegenstander te zijn van contacten met de Palestijnse regering. Blijft hij bij dat standpunt nu blijkt dat zijn collega's in de EU hierover anders denken? De heer Van Dam kan zich vinden in de opmerkingen van minister Koenders over Zimbabwe en hoopt dat de minister van Buitenlandse Zaken in de EU hetzelfde standpunt zal innemen. Hij wil verder weten of de Nederlandse ambassadeur in Rusland inderdaad geen actie heeft ondernomen nadat Nederlandse journalisten door politieagenten waren mishandeld. Met de nieuwe VR-resolutie worden economische en diplomatieke maatregelen tegen Iran mogelijk. Deze maatregelen worden genoemd in artikel 41 van het VN Handvest. Dat artikel sluit het gebruik van militaire middelen uit. De EU zal zich dan ook moeten richten op de druk via het diplomatieke verkeer. In dat licht is de discussie over de bouw van een raketschild in Oost-Duitsland ongewenst. Voor diplomatieke druk op Iran is namelijk de medewerking van Rusland nodig en door de bouw van het schild kan de samenwerking met dat land onder druk komen te staan.

De heer **Wilders** (PVV) keert zich tegen een eventueel overleg van de EU met de Palestijnse regering. De Palestijnse regering wordt gesteund door Hamas die de meerderheid in het Palestijnse parlement heeft en ook een Fatah-minister is voor zijn functioneren afhankelijk van die meerderheid. Daarom is het aanknopen van contacten met Fatah-ministers een eerste stap in de richting van de erkenning van Hamas en de legitimatie van terrorisme. Is ook de minister van mening dat er niet met de Palestijnse regering kan worden onderhandeld?

De heer Wilders vindt dat alles moet worden gedaan om het conflict met Iran langs diplomatieke weg op te lossen, maar de realiteit is dat de dreigende taal in het contact met Iran geen effect heeft. Dat blijkt uit de afwijzende reactie van de Iraanse president op de resolutie van de VR. Daarom moet dreigen met militaire interventie, hoe ongewenst ook, een optie kunnen zijn, gelet op de ernst van de situatie.

De heer Wilders wil tot slot weten of de uitspraak die bondskanselier Merkel heeft gedaan over een mogelijke nieuwe Europese grondwet juist is. Zij zei dat er al een ontwerp voor een nieuw grondwettelijk verdrag door de vertegenwoordigers van de 27 lidstaten is goedgekeurd.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD) maakt zich eveneens zorgen om de uitlatingen van bondskanselier Merkel. Volgens de bondskanselier zou de tekst voor het grondwettelijk verdrag van de EU nog dit jaar gereed moeten zijn en vrijwel niet afwijken van het voorstel dat inmiddels is gedaan. Premier Balkenende zou zich bij dat voornemen hebben aangesloten. Is dat juist? Zo nee, wat is thans de Nederlandse positie? In hoeverre krijgt de Nederlandse kiezer de garantie dat zijn nee van 2005 wordt gerespecteerd?

De heer **Voordewind** (ChristenUnie) vindt eveneens dat het nog te vroeg is om de dialoog met de Palestijnse regering aan te gaan. Hamas-premier Haniyeh vindt immers dat Palestijns verzet tegen Israël gerechtvaardigd is en ook gerechtvaardigd blijft. Wel is het goed dat Condoleezza Rice het gesprek tussen de premiers Olmert en Abbas op gang probeert te brengen.

De heer Voordewind steunt de inspanningen van de EU om de druk op de Sudanese regering op te voeren teneinde een VN/AU-missie mogelijk te maken. Hij maakt zich zorgen om de hulpverlening. Die wordt namelijk

gehinderd door de gebrekkige visaverlening. Zal de minister in EU-verband trachten de druk op de Sudanese regering op te voeren? Het EU-nabuschap mag inderdaad geen voorportaal voor toetreding tot de EU worden. In de brief van de minister wordt gesproken over versterking van het nabuschap, maar worden daaraan ook voorwaarden verbonden, met name op het gebied van de mensenrechten en de godsdienstvrijheid? In Wit-Rusland worden de mensenrechten ernstig geschonden. Leden van de politieke oppositie verdwijnen. Wat is de reactie van Nederland?

De heer Voordewind sluit zich aan bij de zorgelijke opmerkingen van de heer Wilders over Iran en de verklaring van Berlijn. Zal de minister de Britten steunen in hun poging om via de Veiligheidsraad de marinemensen vrij te krijgen? Wat is zijn reactie op de uitspraken van de Duitse bondskanselier over de nieuwe Europese grondwet?

De heer **Van Baalen** (VVD) vindt dat Servië met zijn massamoorden en etnische zuiveringen het recht is ontvallen op soevereiniteit over Kosovo. Daarom moet het plan van Arthisaari worden uitgevoerd. Wil Nederland dat in EU-verband, maar ook in het contact met andere landen actief bevorderen? Een belangrijke speler op dit veld is Rusland. Dat land kan een besluit in de Veiligheidsraad met een veto treffen. Wat denkt de regering te doen als een resolutie van de Veiligheidsraad inderdaad wordt getroffen door een veto van Rusland? Servië wordt de mogelijkheid van een EU-partnerschap geboden. Het zou echter niet juist zijn de onderhandelingen daarover met Servië voort te zetten als dat land de Veiligheidsraadresolutie voor Kosovo niet respecteert of de minderheid in dat land aanzet tot geweld. Wat is de opstelling van Nederland in dezen? De heer Van Baalen wijst erop dat de ontvoering zoals nu van Britse marinemensen ook Nederlanders kan treffen. Nederland moet de Britten dan ook zoveel mogelijk steunen. Hij vraagt zich af of er wel voldoende controle is op het naleven van de sancties die op grond van VR-resolutie kunnen worden genomen. Met name de handhaving van een embargo op wapenhandel met Iran is van belang. Wat zijn de consequenties voor de landen die zich niet aan de resolutie houden? Is binnenkort een evaluatie te verwachten van het mediaproject dat op basis van het amendement-Karimi/Van Baalen is gestart? Kan het project in EU-verband worden voortgezet?

De heer Van Baalen wijst er tot slot op dat het nabuschap een alternatief voor het lidmaatschap van de EU kan zijn, maar zeker geen voorportaal daarvoor.

De heer **Van der Staaij** (SGP) sluit zich aan bij de vragen over de uitspraken van bondskanselier Merkel over de Europese grondwet. Hij betreurt het dat in de verklaring van Berlijn geen verwijzing is opgenomen naar de bronnen van de vele waarden die het Europa van nu kenmerkt. De heer Van der Staaij steunt het Nederlandse beleid ten aanzien van Servië en hoopt dat met het plan Arthisaari een uitweg kan worden gevonden voor de problematische tegenstellingen in Kosovo. Hij mist bij het nabuschapsbeleid voorwaarden voor het naleven van de mensenrechten. Vooral in Centraal-Azië, zoals in Turkmenistan, Kazachstan, Oezbekistan en Tadjikistan, laat de godsdienstvrijheid te wensen over. Wil Nederland in EU-verband de naleving van mensenrechten daar bevorderen?

De regering van nationale eenheid in de Palestijnse gebieden heeft niet geleid tot erkenning van Israël en tot afzwerping van het geweld. Zelfs het gewapende verzet tegen de Israëlische bezetting wordt openlijk gelegitimeerd. Er moet dan ook geen dialoog met deze Palestijnse regering worden aangegaan en de financiële steun aan de Palestijnse Autoriteit mag niet worden hervat.

De nieuwe VR-resolutie tegen Iran laat een toename aan internationale overeenstemming zien. Wat doet de EU om die overeenstemming zoveel mogelijk te handhaven? Wat denkt Nederland op dit punt te doen? Gelet op de reactie van Iran zal maximale druk op dat land nodig zijn.

De heer **Pechtold** (D66) steunt het initiatief voor Kosovo dat met het plan-Arthisaari gestalte heeft gekregen, maar mist een duidelijke uitwerking ervan. Op welke manier denkt de EU de stabilisatie in Kosovo na de voorgenomen onafhankelijkheid te bevorderen? Zijn er plannen op het gebied van verbetering van de economie en de infrastructuur? Op welke manier denkt men de rechten van minderheden te beschermen? In aanmerking moet worden genomen dat realisatie van de goede voorstellen van Arthisaari geld kost en dat de huidige begroting daarvoor wel eens ontoereikend kan zijn.

De heer Pechtold vindt het nabuurschapsbeleid een goede manier om partnerlanden te steunen in hun democratische en economische ontwikkeling. Een overeenkomst met een partnerland mag niet inhouden dat daarmee de weg voor lidmaatschap van de EU wordt afgesneden. Europese landen moeten kunnen blijven streven naar lidmaatschap van de EU. Wat vindt de minister hiervan en weet hij wat de opvatting van andere EU-landen is?

Terecht heeft de minister zich ingezet voor de bestrijding van mensenhandel door Wit-Rusland, maar zijn inzet zou zich niet moeten beperken tot de EU. Ook een gesprek met de ambassadeur van Wit-Rusland is nodig. Met de voorwaarden voor het nabuurschap van Wit-Rusland zou men zich overigens niet alleen moeten richten op de naleving van de mensenrechten, maar ook op het in acht nemen van democratische beginselen.

Welk beleid stelt Nederland in de EU ten aanzien van Centraal Azië voor?

Wat denkt men te doen met de oude, Russische kerncentrales?

De heer Pechtold vindt dat de nieuwe resolutie tegen Iran zwakke elementen bevat. Landen worden opgeroepen terughoudend te zijn in de handel met conventionele, zware wapens met Iran en het bedrijfsleven wordt slechts opgeroepen om financiële bijstand te mijden. Wat vindt de minister hiervan? Juist sancties zijn nodig en niet het dreigen met geweld, zoals de VS doen. Wil de minister van dat laatste afstand nemen?

De heer **Duyvendak** (GroenLinks) vindt dat er alle reden is om de dialoog met de Palestijnse regering aan te gaan. Zijn collega's Halsema en Peters, die overigens niet met leden van Hamas spreken, ondervinden op hun reis door Israël en de Palestijnse gebieden persoonlijk hoe uitzichtloos de situatie daar is. Door de hulp en de dialoog niet te hervatten wordt de positie van Hamas versterkt en radicalisering in de hand gewerkt. Daarom is het noodzakelijk dat de minister in de RAZEB voor hervatting van de hulp en de dialoog pleit.

Overigens zou hij volgens The Financial Times in Europa de enige zijn die zich daartegen verzet. Is dit bericht juist en, zo ja, waarom staat dit niet in het verslag van de laatste RAZEB en de geannoteerde agenda? The Financial Times verwacht dat er snel een einde komt aan deze positie van Nederland en dat het zich snel zal scharen in de hoofdstroom van Europa. Klopt dit en, zo ja, vindt de minister zijn aanvankelijke positie ook niet verkeerd?

De grensovergang tussen Egypte en Gaza zou na aandringen van de EU een aantal uren per dag opengaan, maar in de praktijk is dat lang niet altijd het geval. Geheel onverwacht kan Israël besluiten om de grensovergang dicht te laten. Daarmee worden de Palestijnen geïsoleerd en het reizen ze onmogelijk gemaakt. Wil de minister in EU-verband bevorderen dat deze overgang een aantal uren per dag opengaat?

Antwoord van de bewindslieden

De **minister** begrijpt de behoefte van de Kamer om zo snel mogelijk over de agendering van het Gymnich-overleg geïnformeerd te worden, maar wijst erop dat de onderwerpen voor een dergelijke informele raad pas op een laat tijdstip worden vastgesteld. Bovendien heeft de Kamer in het verleden de wens uitgesproken om een geannoteerde agenda te ontvangen, zodat zij ook de standpunten van de regering kent. Niettemin zal ook in de toekomst getracht worden de Kamer zo snel mogelijk te informeren.

De voorstellen van Arthisaari voor de toekomst van Kosovo zijn door de secretaris-generaal van de VN Ban Ki-Moon overgenomen en met een positief advies aan de Veiligheidsraad voorgelegd. Dat is op zichzelf een signaal dat wordt gewerkt aan een resolutie die overeenkomt met de voorstellen van Arthisaari. Die voorstellen behelzen onafhankelijkheid van Kosovo voor een initiële periode onder internationaal toezicht, hetgeen impliceert dat het een onafhankelijkheid onder voorwaarden is. De positie van de minderheden vormt daarbij een belangrijk element. De Nederlandse regering steunt de voorstellen van Arthisaari en zij zal tijdens het Gymnich-overleg het belang van een tijdige VR-resolutie voor de status van Kosovo onderstrepen. Uiteraard zullen het EP en de nationale parlementen worden betrokken bij de vraag op welke manier voorzien kan worden in de benodigde financiële middelen voor de wederopbouw van Kosovo.

Een groep landen van de EU vindt dat de onderhandelingen over een stabilisatie- en associatieovereenkomst met Servië moeten worden hervat. Die onderhandelingen zijn opgeschort wegens het gebrek aan een medewerking van Servië met het Joegoslaviëtribunaal. Nederland vindt het belangrijk om vast te houden aan de voorwaarden voor hervatting van de onderhandelingen. Het wil ook dat Servië zich constructief opstelt bij de onderhandelingen over de toekomst van Kosovo. De VR-resolutie is in dat verband essentieel, omdat er zonder die resolutie geen volkenrechtelijke basis is voor het beoogde beleid.

De minister onderstreept de noodzaak van een gezamenlijk beleid voor de kwestie Iran. Wellicht had de nieuwe resolutie scherper van toon kunnen zijn, maar in het licht van de huidige situatie was snel reageren door de internationale gemeenschap belangrijker. Het aannemen van een volgende resolutie zal afhankelijk zijn van de reactie van Iran op de huidige resolutie. Die sluit het gebruik van geweld uit. Het zou echter niet terecht zijn bij voorbaat uit te gaan van de noodzaak van een resolutie die militair ingrijpen mogelijk maakt. De minister vindt dat de discussie over het raketschild in NAVO-verband moet worden gevoerd en niet eerst in de EU. Hij acht het dan ook niet opportuun om ten behoeve van een mogelijke coalitie met Rusland in de kwestie Iran af te zien van de discussie over de bouw van een raketschild. Dat zou een oneigenlijke vermenging van onderwerpen zijn. Het feit dat Iran zich eventueel niet houdt aan de VN-resoluties heeft niets te maken met de mogelijke bouw van een raketschild. De regering zal haar positie in de discussie over het raketschild verwoorden bij de informatie over de informele NAVO-raad van april a.s. Nederland steunt het VK in zijn veroordeling van de gevangenneming van de Britse marinemensen. De EU heeft inmiddels opgeroepen tot hun onmiddellijke invrijheidstelling. Nederland heeft in de EU regelmatig gepleit voor een mediaprogramma voor Iran. Weinig landen willen daaraan deelnemen. Voor de volgende begrotingsbehandeling zal de Kamer worden geïnformeerd over de evaluatie van het mediaprogramma voor Iran dat op grond van het amendement-Van Baalen/Karimi is uitgevoerd. De Kamer zal verder voorafgaand aan het volgende AO over het Midden-Oosten nader geïnformeerd worden over de situatie in Iran, waarbij ingegaan zal worden op de naleving van de mensenrechten, de positie van de minderheden en de politieke en economische ontwikkeling.

De minister vindt het verlenen van beurzen aan studenten uit Centraal-Azië nuttig. Het ministerie van OCW heeft een niet-landengebonden beurzenprogramma dat bedoeld is voor buitenlandse, talentvolle studenten die een opleiding willen volgen bij het Nederlands hoger onderwijs. De Nuffic voert dit programma uit. Daarnaast is er een EU-programma voor beurzen voor studenten in landen van het Europese nabuurschap, niet zijnde Centraal-Aziatische landen. Buitenlandse Zaken heeft daarnaast nog een beurzenprogramma voor studenten uit ontwikkelingslanden.

De minister heeft met zorg kennisgenomen van de behandeling van de Nederlandse journalisten in Rusland. De Nederlandse ambassadeur heeft op verzoek van Nederland opheldering gevraagd bij de Russische autoriteiten. Hij zal er op blijven wijzen dat de vrijheid van vergadering en de vrijheid van meningsuiting ook in Rusland elementaire rechten zijn.

De Nederlandse ambassadeur voor de mensenrechten heeft kort voor zijn vertrek naar Zimbabwe te horen gekregen dat hem de toegang zou worden geweigerd. Dat heeft geleid tot het ontbieden van de Zimbabwaanse ambassadeur op het ministerie. Daarbij heeft Nederland zijn bezwaren kenbaar gemaakt en zijn zorg geuit over de ontwikkelingen in Zimbabwe. In het contact met de Zuid-Afrikaanse minister van Buitenlandse Zaken is aangedrongen op initiatieven van de kant van SADEC (Southern African Development Community). In het Gymnich-overleg zal Nederland pleiten voor uitbreiding van de EU-lijst van reisrestricties met verantwoordelijken in Zimbabwe voor het recente geweld tegen de oppositie.

De minister merkt voorts op het verheugend te vinden dat er een Palestijnse regering van nationale eenheid is gevormd, maar hij betreurt het dat die niet aan de Kwartetvoorwaarden wil voldoen. Zolang die niet worden geaccepteerd, kan die regering geen financiële steun worden geboden. Dat hoeft niet te betekenen dat de Palestijnse bevolking financiële hulp moet ontberen. De burgers in de Palestijnse gebieden krijgen thans meer steun dan voor het van kracht worden van het TIM (Tijdelijke Internationale Mechanisme). Met dat instrument kan de Palestijnse bevolking nog steeds geholpen worden.

Overigens zijn er ook positieve signalen van de kant van de Palestijnse regering. De Palestijnse premier heeft bijvoorbeeld aangegeven de grenzen van 1967 te willen erkennen. Tijdens het Gymnich-overleg zal bezien worden of contacten met de gematigde leden van de Palestijnse regering mogelijk zijn, maar ook die gematigde leden moeten dan de Kwartetvoorwaarden accepteren. Het feit dat men geen lid is van Hamas, is namelijk geen garantie dat men de Kwartetvoorwaarden accepteert. Voor het aangaan van contacten met Hamas is afzwering van het geweld door deze organisatie noodzakelijk.

De minister benadrukt het belang van een gezamenlijk optreden van de leden van het Kwartet. Zij kunnen in overleg met landen in de regio een doorbraak realiseren. In dit licht is het dan ook verheugend dat de VS eveneens als voorwaarde voor het aangaan van betrekkingen het afzweren van geweld laten gelden.

De speciale EU-vertegenwoordiger voor het Midden-Oosten ambassadeur Otte heeft met de Israëlische regering gesproken over openstelling van de grensovergang tussen Gaza en Egypte. Hij heeft er daarbij op gewezen dat de verlenging van de termijn voor de border assistance mission van de EU in gevaar komt als niet spoedig garanties worden gegeven voor deze openstelling. Israël heeft toegezegd dat medio april voorstellen worden gedaan waarmee enerzijds de door Israël gewenste veiligheid wordt bevorderd en anderzijds wordt voldaan aan het belang van permanente openstelling van de grensovergang.

De **staatssecretaris** vult aan dat de Nederlandse regering het nabuurschapsbeleid van de EU als een zeer waardevol instrument

beschouwt. Het is van belang dat er in de landen aan de grenzen van de EU waarvoor er niet het perspectief is van het lidmaatschap van de EU, gewerkt wordt aan stabiliteit, democratie, goed bestuur en respect voor mensenrechten. Het EVRM en de Kopenhagencriteria kunnen leidend zijn bij het aangaan van contacten met de landen van het nabuurschap. Voor dit instrument wordt een fors budget gecreëerd.

Gelet op onder andere de migratieproblemen is het nodig bij het nabuurschapsbeleid ook veel aandacht te besteden aan de mediterrane landen. In 2006 is in Tampere het vijfjarig werkplan aangenomen voor intensivering van de Euro-mediterrane samenwerking. Het is de bedoeling dat er in 2012 een vrijhandelszone komt tussen de EU en de mediterrane nabuurschapslanden.

De staatssecretaris merkt voorts op dat de verklaring van Berlijn door de pers op zeer verschillende manieren is uitgelegd. Premier Balkenende heeft nadrukkelijk het Nederlandse standpunt kenbaar gemaakt. Voor Nederland is leidraad dat het grondwettelijk verdrag bij referendum is afgewezen. Echter, voor de landen die dat verdrag wel hebben geratificeerd is die ratificatie het uitgangspunt. In de verklaring van Berlijn staat duidelijk dat er een nieuwe basis voor het verdrag moet komen. Iedere verwijzing naar het voorgaande grondwettelijk verdrag ontbreekt. Daarmee is de positie van de Nederlandse regering, die wijziging van het verdrag inhoudt, rechtgedaan.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Ormel** (CDA) herhaalt zijn vraag over het paternariaat.

Mevrouw **Ouwehand** (PvdD) herinnert aan de berichten in de media dat premier Balkenende zich wil neerleggen bij de eventuele uitspraken van de Duitse bondskanselier en de wensen van andere EU-lidstaten om over het grondwettelijk verdrag niet opnieuw te onderhandelen. Zij vraagt de staatssecretaris expliciet aan te geven dat die berichten niet kloppen. Kan de staatssecretaris de kiezer garanderen dat zijn nee tegen de Europese grondwet niet op de een of andere manier een ja wordt?

De heer **Van Baalen** (VVD) wil schriftelijk geïnformeerd worden over de manier waarop de regering zal omgaan met de nieuwe Palestijnse regering.

De heer **Van der Staaij** (SGP) wijst erop dat de oppositiepartijen een verschillend standpunt hebben ingenomen over de contacten met de Palestijnse regering. Wat beschouwt de regering als het standpunt van de Kamer? Hij zelf concludeert dat de meerderheid van de Kamer de lijn van de minister voor de contacten met de Palestijnse regering niet steunt.

Mevrouw **Van Gennip** (CDA) zegt de lijn van de minister wel te steunen en het niet eens te zijn met de conclusie dat de meerderheid van de Kamer die afwijst.

De heer **Wilders** (PVV) zegt dat het zoeken van contact met de Palestijnse regering, een legitimatie van Hamas inhoudt. Hij zal zijn standpunt plenair verwoorden en daartoe de voorzitter van de Kamer vragen om het verslag van het algemeen overleg op de agenda van de plenaire vergadering te zetten.

De heer **Voordewind** (ChristenUnie) zegt de uitspraken van de minister over zijn houding tegenover de Palestijnse regering niet te begrijpen. Een regering spreekt met één mond, zodat onderhandelingen met Fatah ook onderhandelingen zijn met Hamas. Hij steunt het verzoek van de heer Van

Baalen om schriftelijk geïnformeerd te worden over de manier waarop de regering zal omgaan met de Palestijnse regering.

De **minister** antwoordt dat men de buitenlandse politieke realiteit in aanmerking moet nemen. Die impliceert dat het Nederlandse idee van eenheid van regeringsbeleid niet geldt voor alle buitenlandse regeringen. Hij wijst erop dat het van groot belang is om te streven naar meer veiligheid voor Israël en een levensvatbare Palestijnse Staat. Om dat te bereiken moet men gebruik maken van de gematigde krachten in de Palestijnse gebieden die tevens de Kwartetvoorwaarden accepteren. Dat verhoogt de druk op Hamas.

De minister zegt vanwege zijn aanstaande reis naar Washington waarschijnlijk niet in de gelegenheid te zijn om de Kamer voor de eerstvolgende plenaire vergadering schriftelijk te informeren over de uitkomsten van het Gymnich-overleg op het punt van de contacten met de Palestijnse regering. Hij zal evenwel bezien of op korte termijn een brief mogelijk is. In het Gymnich-overleg zal hij rekening houden met de standpunten die door de leden zijn verwoord.

De **staatssecretaris** antwoordt dat het instrument van het paternariaat een aanvulling kan zijn voor contacten met een land dat geen lid kan of wil worden van de EU. In de Unie is er echter grote overeenstemming over het nabuurschapsbeleid. Misschien dat in een later stadium het paternariaat tot de mogelijkheden behoort, maar het is geen alternatief voor afspraken die reeds met kandidaat-lidstaten zijn gemaakt. De regering zal evenwel het idee van het paternariaat nader uitwerken en het aan de orde stellen in de Staat van de Unie.

Het uitgangspunt voor de onderhandelingen over een grondwettelijk verdrag is het bereiken van een nieuwe situatie voor de verkiezingen van een nieuw EP. Op de Europese Top in juni moet duidelijk worden waarover het verdrag zal gaan. Er is in Berlijn echter op geen enkele manier een voorschot genomen op de samenstelling van het verdrag. Namens Nederland heeft minister-president Balkenende gezegd dat Nederland coöperatief wil meewerken, maar dat die medewerking ondergeschikt is aan eventuele instemming met inhoudelijke veranderingen van het verdrag. De Kamer is per brief van de opstelling van de regering op de hoogte gebracht en die brief is voor de Nederlandse regering leidraad bij de verdere onderhandelingen.

Toezeggingen

De **voorzitter** merkt op dat de regering heeft toegezegd:

- in de zomer een evaluatie uit te brengen van het mediaprogramma voor Iran;
- over de situatie in Iran te zullen rapporteren in de brief ter voorbereiding van het AO over het Midden-Oosten;
- de positie van de Nederlandse regering in de discussie over het raket-schild te zullen verwoorden bij de informatie over de NAVO-raad van april a.s.;
- het idee van het paternariaat nader uit te werken met de Staat van de Unie.

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Van Baalen

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Waalkens

De griffier van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
Van Toor